

BIULETYN nr 1(5)/2018

www.fundacja.togatus.pl

OBOWIĄZEK ALIMENTACYJNY MIĘDZY BYŁYMI MAŁŻONKAMI

Pomimo ustania małżeństwa w wyniku rozwodu nie wszystkie skutki prawne wynikłe z jego zawarcia wygasają. Jednym z przykładów jest obowiązek dostarczenia środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu, który został uregulowany przez ustawodawcę w art. 60 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. 2017, poz. 682).

Aby możliwe było żądanie przez rozwiedzionego małżonka alimentów od byłego małżonka spełnione muszą zostać łącznie następujące przesłanki:

1. Małżonek rozwiedziony żądający alimentów nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia,
2. Małżonek rozwiedziony żądający alimentów musi znajdować się w niedostatku tzn. własnymi siłami nie jest w stanie zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb życiowych.

Żądanie dostarczania środków utrzymania musi odpowiadać usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego. Ustawodawca przewidział wyjątek od powyższej reguły. Zachodzi on, gdy jeden z małżonków został uznany przez sąd za wyłącznie winnego rozkładu pożycia oraz rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej drugiego małżonka. W takim przypadku małżonek niewinny, chociażby nawet nie znajdował się w niedostatku, może żądać, aby małżonek wyłącznie winny zobowiązany został przez sąd do przyczyniania się w odpowiednim zakresie do zaspokajania jego usprawiedliwionych potrzeb.

Trzeba pamiętać, że obowiązek alimentacyjny względem byłego małżonka wygasa w każdym przypadku w razie zawarcia przez uprawnionego nowego małżeństwa. Jednak w sytuacji, gdy zobowiązanym do dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu jest osoba, która nie była uznana za winną rozkładu pożycia, tj. gdy wyrok rozwodowy zapadł bez orzekania o winie, to obowiązek alimentacyjny wygaśnie z upływem 5 lat od orzeczenia rozwodu. Termin ten może jednakże zostać wydłużony przez sąd na żądanie uprawnionego ze względu na zaistnienie wyjątkowych okoliczności. Znamiennym przy tym jest, że zgodnie z orzecznictwem wyjątkowymi okolicznościami są nie tylko nagłe zdarzenia np. wypadki powodujące kalectwo, ale również niektóre choroby, wywołujące silny rozstrój zdrowia np. prowadzące do poważnych operacji. Za wyjątkowe okoliczności, o których mowa powyżej, nie można uznać zaś stopniowego ubytku sił, dolegliwości i schorzeń byłego

małżonka, występującego z żądaniem przedłużenia terminu pięcioletniego, dotyczące go w miarę upływu życia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 września 1998 r. sygn. akt I CKN 1029/97 LEX/el).

Kinga Oklińska

PRZESŁANKI ROZWIĄZANIA MAŁŻEŃSTWA PRZEZ ROZWÓD

Rozwód pozwala na rozwiązanie małżeństwa za życia obojga małżonków. Należy zaznaczyć, że rozwiązanie małżeństwa przez rozwód na podstawie przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego nie pociąga za sobą żadnych skutków i pozostaje bez wpływu na ważność małżeństwa podlegającemu prawu wewnętrznemu Kościoła bądź innego związku wyznaniowego. Orzekanie o ważności małżeństwa kanonicznego albo innego związku wyznaniowego podlega odpowiednio: przepisom Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r. oraz prawu wewnętrznemu danego związku wyznaniowego.

W świetle obowiązującego prawa małżeństwo – jako związek kobiety i mężczyzny – ustać może wskutek śmierci jednego z małżonków, rozwiązania przez rozwód bądź uznania jednego z małżonków za zmarłego.

Zgodnie z art. 56 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. 2017, poz. 682) „*Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód.*” Ustawa określa tzw. **pozytywne przesłanki** stanowiące podstawę rozwiązania małżeństwa. Sąd nie orzeknie rozvodu tylko dlatego, że taka jest wola małżonków. Sąd zobowiązany jest do ustalenia, czy między małżonkami doszło do rozkładu pożycia. Nie istnieje nigdzie kodeksowa definicja rozkładu pożycia małżeńskiego, która mogłaby wyjaśnić na czym rozkład polega. Zgodnie z orzecnictwem sądów oraz poglądami doktryn z zupełnością rozkładu pożycia małżeńskiego mamy do czynienia, gdy między małżonkami wygasają trzy podstawowe dla funkcjonowania małżeństwa więzi:

- duchowa (emocjonalna) – ustanie wzajemnej miłości, szacunku i akceptacji,
- fizyczna – ustanie współżycia seksualnego, ale również brak jakichkolwiek innych gestów fizycznych stanowiących potwierdzenie miłości, troski czy przywiązania,
- gospodarcza (ekonomiczna) – ustaje w sytuacji, kiedy małżonkowie wspólnie ze sobą nie zamieszkują, nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego.

Zupełny rozkład pożycia następuje w momencie, kiedy doszło do ustania wszystkich trzech więzi jednocześnie, a więc ma miejsce sytuacja, gdy małżonkowie nie darzą się już miłością, nie okazują pozytywnych uczuć, nie śpiją ze sobą, a także żyją oddzielnie (nawet jeżeli w jednym mieszkaniu).

O trwałym rozkładzie pożycia małżeńskiego możemy mówić w sytuacji, gdy powrót małżonków do wspólnego pożycia jest niemożliwy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1998 r., sygn. akt I CKN 817/97). Brak jednej z trzech wymienionych przesłanek może wskazywać, że nie doszło do zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego, a to w konsekwencji może stanowić przeszkodę w orzeczeniu rozwodu. Przykładowo brak więzi gospodarczej w postaci zamieszkiwania małżonków w dwóch różnych miejscach z uwagi na fakt wykonywania pracy w różnych miejscowościach nie musi wcale oznaczać, że między małżonkami nastąpił rozkład pożycia, w szczególności przy zachowaniu pozostałych więzi, podobnie w przypadku, gdy małżonkowie przestali ze sobą współżyć ze względu na podeszły wiek, lub chorobę jednego z nich, przy zachowaniu pozostałych więzi.

Negatywnymi przesłankami rozwodu są sytuacje, w których mimo zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżonków, rozwód jest niedopuszczalny z uwagi na dodatkową przyczynę, do której zaliczyć należy:

- dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków – jeżeli skutek rozwodu miałyby ucierpieć,
- jeżeli z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 56 § 2 k.r.o.),
- jeżeli orzeczenia rozwodu żąda małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia, chyba że:
 - drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód,
 - drugi małżonek odmawia zgody na rozwód, ale odmowa jest w okolicznościach danej sprawy sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 56 § 3 k.r.o.).

**ZAŚWIADCZENIE LEKARSKIE WYSTAWIONE W ZAGRANICZYM
ZAKŁADZIE LECZNICZYM JAKO DOWÓD USPRAWIEDLIWIAJĄCY
NIEOBECNOŚĆ PRACOWNIKA W PRACY**

W obecnych czasach normą jest podróżowanie po całym świecie w celach wypoczynkowych, jak również zawodowych. Zdarzają się sytuacje, iż w trakcie takiej podróży dochodzi do wypadku czy choroby, w skutek których jest się niezdolnym do pracy przez pewien czas. W takim przypadku, aby usprawiedliwić swoją nieobecność w pracy lub otrzymać zasiłek chorobowy w Polsce, należy uzyskać zaświadczenie lekarskie wystawione w zagranicznej placówce lekarskiej.

Kwestia przyznania i wypłaty zasiłku chorobowego za okres niezdolności do pracy orzeczonej za granicą została uregulowana w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 grudnia 2015 r. w sprawie zakresu informacji o okolicznościach mających wpływ na prawo do zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa lub ich wysokość oraz dokumentów niezbędnych do przyznania i wypłaty zasiłków.

Zgodnie z § 5 tegoż rozporządzenia, dokumentem niezbędnym do przyznania i wypłaty zasiłku chorobowego za okres niezdolności do pracy orzeczonej za granicą jest przetłumaczone na język polski zaświadczenie lekarskie wystawione w zagranicznym zakładzie leczniczym lub przez zagranicznego lekarza, które zawiera:

- nazwę zagranicznego zakładu leczniczego lub imię i nazwisko zagranicznego lekarza,
- jest opatrzone datą wystawienia i podpisem,
- określa początkową i końcową datę niezdolności do pracy.

Warto pamiętać, że nie ma obowiązku przetłumaczenia na język polski zaświadczeń lekarskich wystawionych na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz państw stron umów międzynarodowych w zakresie zabezpieczenia społecznego, których stroną jest Rzeczpospolita Polska, wystawionych w językach urzędowych tych państw (§ 6 ww. rozporządzenia). Jeżeli zatem zaświadczenie lekarskie uzyskane za granicą spełni przedstawione kryteria, to stanowić będzie dowód nieusprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy oraz podstawę do przyznania i wypłaty zasiłku chorobowego.

Na marginesie należy dodać, że pomimo faktu przebywania za granicą pracownik ma obowiązek poinformowania pracodawcy o swojej nieobecności w pracy, nie później jednak niż w drugim dniu tej *nieobecności*. Znamionym przy tym jest, iż jeżeli pracodawca nie określił, w jaki sposób pracownicy mają zawiadamiać o przyczynie nieobecności w pracy, to pracownik powinien tego dokonać osobiście lub przez inną osobę telefonicznie lub za pośrednictwem innego środka łączności albo drogą pocztową, przy czym za datę zawiadomienia uważa się wtedy datę stempla pocztowego (§ 2 ust 2 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy). Niedopełnienie tego obowiązku może pociągnąć za sobą negatywne konsekwencje takie jak kara upomnienia lub nagany. Istotnym również jest, iż pracownik ma obowiązek dostarczenia zwolnienia lekarskiego w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania. Niedochowanie tegoż terminu spowoduje obniżenie wysokości zasiłku chorobowego.

Klaudia Gzinka

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA Z TYTUŁU NIEPŁACENIA ALIMENTÓW

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. 2017, poz. 2204) oraz ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. 2007, Nr 192, poz. 1378 z późn. zm.) dają możliwość efektywnego egzekwowania obowiązku alimentacyjnego. W związku z tym, iż do tej pory w Polsce skuteczność ściągalności alimentów była nieznaczna, nowelizacja kodeksu karnego oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów miała za zadanie usprawnić tą sytuację.

Wprowadzone w zakresie prawa karnego zmiany przewidują, że osoba, której dług alimentacyjny stanowi równowartość co najmniej trzech należnych świadczeń okresowych (najczęściej miesięcznych) podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do 2 lat. Przed wprowadzeniem ustawy zmieniającej kodeks karny oraz ustawę o pomocy osobom uprawnionym, kodeks karny stanowił jedynie o „uporczywym uchylaniu się” od obowiązku alimentacyjnego. Niestety w wielu przypadkach wspomniana wyżej uporczywość, pozwalała na obejście przepisów prawa. Wystarczającym bowiem była wpłata na poczet alimentów niewielkiej kwoty (np. 30 zł) aby uniknąć odpowiedzialności karnej. Obecne umieszczenie obiektywnego kryterium równowartości trzech świadczeń okresowych

uniemożliwia dowolność interpretacji „uporczywości” w uchylaniu się od obowiązku alimentacyjnego.

Obecnie niealimentacja nie musi być już uporczywa. Zmiana ta jest korzystna dla wierzycieli i nie musi narażać uprawnionego na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych.

Wyższe kary tj. grzywna, ograniczenie wolności albo pozbawienie wolności do lat 2 grożą tym, którzy nie płacąc alimentów, narażają osobę uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Mowa tutaj o sytuacji, gdy jeden z rodziców uchyla się od obowiązku alimentacyjnego, co w konsekwencji doprowadza do sytuacji, w której drugi rodzic nie jest w stanie zapewnić dziecku jedzenia, ubrań, kształcenia czy też pokrycia kosztów leczenia na chorobę przewlekłą oraz inne potrzeby wynikające z minimum egzystencji. Dłużnicy mają możliwość uniknięcia kary, jeśli dobrowolnie wyrównają zaległości przed upływem 30 dni od dnia przesłuchania w charakterze podejrzanego. Skazani na karę pozbawienia wolności nie muszą odbywać jej w więzieniu. Karę taką można odbyć także w systemie dozoru elektronicznego, a podczas jej odbywania wykonywać pracę zarobkową.

Ministerstwo Sprawiedliwości w jednoznaczny sposób wskazuje, iż to nie kara jest celem takiego brzmienia przepisu, a jedynie dobro dziecka, jego utrzymanie i wsparcie przez rodziców. Przepis ten nie uderza w tych, którzy nie płacą alimentów ze względu na fakt, iż sami są w ciężkiej sytuacji spowodowanej np. bezrobociem. To rozwiązanie dotyczy tylko tych, których z ustaleń postępowania będzie wynikać, że są w stanie płacić alimenty, jednak uchylają się od tego obowiązku z przyczyn niedających się zaakceptować moralnie ani społecznie.

Rozwiązanie to chroni nie tylko dzieci, ale również interesy podatników, ze względu na fakt, iż wydatki państwowego Funduszu Alimentacyjnego na rzecz dzieci, których rodzice nie płacą alimentów, wynoszą w skali roku ok. 1,5 miliarda złotych z których odzyskać udaje się zaledwie 14 %.

Marta Bomba, Magdalena Herman, Julisz Podlewski

JAK SKORZYSTAĆ Z MEDIACJI?

Mediacja to próba doprowadzenia do ugodowego, satysfakcjonującego strony rozwiązania sporu na drodze dobrowolnych rokowań, prowadzonych przy udziale osoby trzeciej jako neutralnego i bezstronnego mediatora, wspierającego i kształtującego przebieg negocjacji. Co

więcej rola mediatora sprowadza się także do łagodzenia powstających napięć w toku negocjacji oraz wspomaga strony w procesie porozumienia.

W celu rozpoczęcia mediacji należy w szczególności skontaktować się z wybranym mediatorem, a następnie złożyć w sądzie wniosek o przeprowadzenie mediacji. Jeżeli strony nie dokonały wyboru osoby mediatora, sąd kierując je do mediacji, wyznaczy mediatora mającego stosowną wiedzę oraz umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach danego rodzaju, uwzględniając w pierwszej kolejności stałych mediatorów (art. 183⁹ § 1 kpc). Równocześnie sąd kierując strony do mediacji, wyznaczy czas jej trwania na okres do trzech miesięcy, przy czym na zgodny wniosek stron lub z innych ważnych powodów, termin do przeprowadzenia mediacji może być przedłużony, o ile będzie to sprzyjać ugodowemu rozwiązaniu sporu. Czas trwania mediacji nie jest wliczany do czasu trwania postępowania sądowego (art. 183¹⁰ § 1 kpc).

Mediator po otrzymaniu postanowienia sądu kontaktuje się ze stronami postępowania mediacyjnego w celu ustalenia terminu i miejsca spotkania. Mediacja, tak jak było to już powiedziane, polega na prowadzeniu negocjacji w obecności bezstronnego mediatora. Negocjacje te mogą odbywać się w bezpośredniej obecności stron, tzw. „twarzą w twarz” lub w drodze indywidualnych spotkań mediatora z każdą ze stron. Nie ma zatem konieczności aby strony, często skonfliktowane, bezpośrednio się kontaktowały. Ponadto rola mediatora polega na łagodzeniu ewentualnych napięć między stronami. Warto też dodać, że każda ze stron ma prawo odstąpić od negocjacji w dowolnym momencie.

Postępowanie mediacyjne nie jest jawne, a mediator jest zobowiązany do zachowania w tajemnicy wszelkie fakty, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią mediatora z tego obowiązku (art. 184⁴ kpc). Z przebiegu mediacji sporządzony zostaje protokół, w którym umieszcza się wyłącznie wynik zakończenia mediacji. Rezultatem mediacji jest albo zawarcie albo też brak ugody przed mediatorem. W sytuacji gdy strona, po zawarciu ugody w ramach mediacji, złoży w sądzie wniosek o zatwierdzenie ugody, wówczas mediator złoży w tym sądzie protokół. Właściwym do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem będzie sąd właściwy do rozpoznania sprawy według przepisów o właściwości ogólnej lub wyłącznej. Niemniej jednak w przypadku skierowania stron do mediacji, przez sąd prowadzący sprawę, mediator złoży w/w protokół w sądzie rozpoznającym sprawę. (art. 183¹² – 183¹³kpc).

Mediacji nie stosuje się w sprawach rozpoznawanych w postępowaniach upominawczym oraz nakazowym, chyba że doszło do skutecznego wniesienia zarzutów

(art.183 § 3 kpc). Na drogę postępowania mediacyjnego mogą natomiast zostać skierowane sprawy z zakresu prawa karnego, gospodarczego, prawa pracy czy prawa rodzinnego.

Listy stałych mediatorów oraz wykaz osób, a także instytucji uprawnionych do prowadzenia mediacji w sprawach karnych i nieletnich prowadzi prezes sądu okręgowego. Ponadto dane kontaktowe stałych mediatorów oraz mediatorów z list prowadzonych przez ośrodki mediacyjne znajdują się na stronach internetowych sądów okręgowych.

Kinga Oklińska

JAK ZŁOŻYĆ POZEW O ROZWÓD?

Rozpoznanie sprawy o rozwód następuje w procesie sądowym i toczy się według przepisów o postępowaniach odrębnych – postępowaniu w sprawach małżeńskich, uregulowanych odpowiednio w przepisach art. 425 – 446 Kodeksu postępowania cywilnego. Prawo do wystąpienia z powództwem o rozwód przysługuje każdemu z małżonków. Od pozwu o rozwód pobiera się opłatę stałą w kwocie 600 zł, której dowód uiszczenia należy dołączyć do pozwu jako załącznik. Oprócz tego pozew powinien zawierać:

- imię, nazwisko, dokładny adres oraz nr PESEL powoda,
- imię, nazwisko i dokładny adres pozwanego,

W pozwie należy określić czego powód żąda, tj:

- orzeczenia rozvodu, z czyjej winy, ewentualnie bez orzekania o winie,
- orzeczenia o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi,
- orzeczenia o alimentach dla wspólnych małoletnich dzieci.

Pisząc pozew o rozwód nie możemy zapomnieć o odpowiednim uzasadnieniu, w którym należy wskazać przyczyny rozpadu małżeństwa. Gotowy pozew należy złożyć w Biurze podawczym odpowiedniego Sądu Okręgowego w dwóch egzemplarzach razem ze wszystkim niezbędnymi załącznikami:

- skróconym odpisem aktu małżeństwa,
- odpisami skróconymi aktów urodzenia wspólnych dzieci, o ile są małoletnie.

Późniejszymi konsekwencjami złożenia pozwu o rozwód jest orzeczenie rozvodu, które skutkuje ustaniem małżeństwa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia po 21 dniach od daty wydania wyroku przez Sąd, jeśli żadna ze stron nie wniesie apelacji, w przypadku, kiedy zostanie wniesiona apelacja prawomocność liczy się od dnia wydania wyroku przez Sąd II instancji. Wyrok sądu orzekający rozwód ma charakter konstytutywny, oznacza to, że kształtuje

nową sytuację prawną pomiędzy stronami. Wyroki w sprawach małżeńskich, a więc nie tylko w sprawach o rozwód, lecz również w sprawach o unieważnienie małżeństwa, o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa oraz o separację korzystają z rozszerzonej prawomocności – wyrok prawomocny, w części rozstrzygającej o niemajątkowych sprawach małżeńskich, wywiera skutek także wobec osób trzecich (*erga omnes*).

PUNKTY NIEODPŁATNEJ POMOCY PRAWNEJ

Województwo Dolnośląskie – powiaty: Wrocławski, Wołowski, Ząbkowicki.

Województwo Lubelskie – powiat Zamojski.

Województwo Łódzkie – powiaty: miasto Łódź, miasto Piotrków Trybunalski, Skierniewice.

Województwo Mazowieckie – powiaty: Sierpecki, Płoński, Żyrardowski, Garwoliński, miasto Siedlce, Siedlecki, Żuromiński, Ostrowski, Szydłowiecki, Ostrołęcki.

Województwo Opolskie – powiat: Głubczycki, Krapkowicki, Strzelecki.

Województwo Podkarpackie – powiaty: Bieszczadzki.

Województwo Podlaskie – powiaty: Augustowski, Sejneński.

Województwo Śląskie – powiaty: Zawierciański, miasto Jastrzębie Zdrój.

Województwo Świętokrzyskie – powiaty: Jędrzejowski, Ostrowiecki, Staszowski.

Województwo Warmińsko-Mazurskie – powiaty: Bartoszycki, Giżycki, Nidzicki, Olecki, Węgorzewski, miasto Olsztyn.

Województwo Wielkopolskie – powiaty: Piłski, Kościański, Czarnkowsko-Trzcianecki.

Województwo Zachodniopomorskie – powiaty: Choszczeński, Wałecki, Drawski, Świdwiński, Łobeski, Kamieński.

Adresy punktów, w których świadczona jest nieodpłatna pomoc prawna
znajdą Państwo na stronie Fundacji Togatus PRO BONO www.fundacja.togatus.pl

Wydawca: Fundacja Togatus PRO BONO, ul. Warmińska 7/1, 10-544 Olsztyn.